

Seria de autor
DINU PILLAT

Dinu Pillat, fiul poetului Ion Pillat și al pictoriței Maria Pillat-Brateș, s-a născut pe 19 noiembrie 1921 la București. A făcut clase primare la Școala Clemența, continuându-și studiile la Liceul Spiru Haret din București, în a cărui revistă, *Vlăstarul*, a debutat cu proze lirice și critică literară. Între 1940 și 1944 a urmat cursurile Facultății de Litere și Filozofie din București, unde a cunoscut-o pe viitoarea lui soție, Cornelia (Nelli) Filipescu. După absolvirea facultății a devenit asistentul profesorului G. Călinescu la Catedra de istorie a literaturii române moderne. Și-a susținut teza de doctorat, sub îndrumarea lui G. Călinescu, în 1947, cu studiile *Romanul de senzație în literatura română din a doua jumătate a secolului al XIX-lea* și *Contribuțiuni la biografia lui Ion Pillat*. În același an, în urma unei restructurări pe criterii politice, a fost îndepărtat de la catedră. Între 1950 și 1956 a lucrat pe un post de casier și apoi de pontator la cooperativa de praf de sânge Muntenia. În toamna lui 1956, G. Călinescu a reușit să-l aducă la Institutul de Istorie Literară și Foldor, al cărui director devenise, pe un post de cercetător. Arestat de Securitate în primăvara lui 1959, este anchetat și inculpat în așa-numitul „proces al intelectualilor“, în lotul Noica–Pillat; i se dă o condamnare de 25 de ani muncă silnică și 10 ani degradare civică pentru „crima de uneltire împotriva ordinii sociale“, unul dintre principalele capete de acuzare fiind romanul *Așteptând ceasul de apoi*, elaborat în mai multe etape (1943–1944, 1948, 1948–1955), dat spre lectură unor cunoscuți, inculpați și ei în proces (pierdut în arhivele Securității, romanul a fost redescoperit după 50 de ani, fiind publicat în 2010). Eliberat din închisoare în 1964, în urma amnistiei generale a deținuților politici, e reîncadrat în același an la institutul condus de G. Călinescu. În 1975, în urma unei noi restructurări pe criterii politice, este dat afară și retrogradat pe un post de documentarist la Biblioteca Centrală Universitară. Bolnav de cancer, moare pe 5 decembrie 1975.

Scrieri publicate. Romane: *Tinerete ciudată* (Ed. Modernă, București, 1943), *Moartea cotidiană* (Ed. Vatra, București, 1946; ed. a II-a, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1979); aceste două romane, împreună cu *Jurnalul unui adolescent*, au apărut ulterior într-un singur volum, sub titlul *Tinerete ciudată* (Ed. Minerva, București, 1984), iar apoi sub titlul *Tinerete ciudată și alte scrieri* (Ed. Humanitas, București, 2011); *Așteptând ceasul de apoi* (Ed. Humanitas, București, 2010). Studii și monografii: *Mozaic istorico-literar* (EPL, București, 1969; ed. a II-a, Ed. Eminescu, București, 1971; ed. a III-a, Ed. Albatros, București, 1998; ed. a IV-a, de Monica Pillat și George Ardeleanu, Ed. Humanitas, București, 2013), *Ion Barbu* (Ed. Tineretului, București, 1969; ed. a II-a, Ed. Minerva, București, 1982; ed. a III-a, Ed. Ars Docendi, București, 2011), *Dostoievski în conștiința literară românească* (Cartea Românească, București, 1976), *Itinerarii istorico-literare*, ed. de George Muntean (Ed. Minerva, București, 1978); ultima lucrare a apărut ulterior într-o ediție adăugită, sub titlul *Spectacolul rezonanței. Eseuri, evocări, sinteze*, ed. de Monica Pillat și George Ardeleanu (Ed. Humanitas, București, 2012).

Dinu
PILLAT

Ion Barbu
Micromonografie

Ediție îngrijită de
Monica Pillat și de George Ardeleanu

Prefață și Dosar de referințe critice de
George Ardeleanu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Oana Bârna
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Emilia Ionașcu, Dan Dulgheru

Tipărit la Tipografia Lidana – Suceava

© HUMANITAS, 2014

Textele citate sunt apărute cu acordul COPYRO –
Societate de Gestiune Colectivă a Drepturilor de Autor.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Pillat, Dinu

Ion Barbu: micromonografie / Dinu Pillat; ed.; Monica Pillat;
ed., pref.: George Ardeleanu. – București: Humanitas, 2014
ISBN 978-973-50-4651-4

I. Pillat, Monica (ed.)

II. Ardeleanu, George (ed.; pref.)

821.135.1.09 Barbu, I

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Notă asupra ediției

Micromonografia *Ion Barbu*, aflată acum la a treia ediție, este a cincea carte din seria de autor Dinu Pillat a Editurii Humanitas, după apariția romanelor *Așteptând ceasul de apoi* în 2010 și *Tinerețe ciudată și alte scrieri* în 2011 și a culegerilor de eseuri, evocări și sinteze *Spectacolul rezonanței* în 2012 și *Mozaic istorico-literar. Secolul XX* în 2013.

Interesul lui Dinu Pillat pentru personalitatea și opera lui Ion Barbu datează din anii '50, când criticul cercetează și pune pe hârtie impresiile sale despre volumul *Joc secund*. Mărturie a preocupării lui din acea perioadă stă scrisoarea lui Ion Barbu¹, datând din 16 iulie 1959, către avocatul Filip Enescu, căruia, împreună cu propriile comentarii la observațiile lui Dinu Pillat, îi înapoiază și paginile trimise poetului de către acesta prin Vladimir Streinu.

---

1. Părți din scrisoare au fost citate și comentate de Yvonne Stratt în studiul „Ion Barbu și poezia franceză”, în *Societatea de Științe Filologice din România. Studii de literatură universală*, XIV, 1969, pp. 86–90. Textul acestei scrisori a fost discutat și reprodus integral de Mircea Colosenco în revista *Manuscriptum*, anul XXI, nr. 1 (78), 1990, pp. 173–174 și reprodus parțial de Carmen Brăgaru în monografia *Dinu Pillat. Un destin împlinit*, Ed. Du Style, 2000, pp. 266–267. Vezi, de asemenea, ediția din seria Ion Barbu, *Opere fundamentale* îngrijită de Mircea Colosenco, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2000. Textul a fost comentat relativ recent de Theodor Codreanu în articolul „Ion Barbu în cvasipostumitate”, *Limba Română*, nr. 7–8, anul XX, 2010. Vezi Addenda: Pagini de corespondență și Dosarul de referințe critice.

După întoarcerea din detenție în vara lui 1964, Dinu Pillat își reia cercetarea în biblioteci, lărgindu-și studiul asupra creației lui Ion Barbu, pe care își propune s-o readucă în atenția publicului după mai bine de 30 de ani de la apariția *Jocului secund*¹. Publică studiile „Etapela vieții și ale ideației lui Ion Barbu“ (în două numere consecutive ale *Gazetei literare*, din 6 și 13 octombrie 1966) și „Evoluția poeziei lui Ion Barbu“ (în *Revista de istorie și teorie literară* din aprilie 1968).

Până la acea dată, mai exact între anii 1964 și 1966, Al. Rosetti și Liviu Călin îngrijiseră două ediții Ion Barbu, *Ocean* și respectiv *Joc secund*, publicate la Editura pentru Literatură, iar în 1967 apăruse la Editura Tineretului, cu ilustrațiile lui Sabin Bălașa, poemul *După melci*. Cele două antologii Ion Barbu alcătuite ulterior de Dinu Pillat – *Pagini de proză* (Editura pentru Literatură, București, 1968) și *Versuri și proză* (Ed. Minerva, București, 1970) – au întregit opera poetului cu o serie de poeme, aforisme și scrieri inedite (corespondență, mărturii, articole din revistele literare și din publicații cu profil matematic datând din anii '30–'40, confesiuni ale celor apropiați), adăugând personalității sale artistice imaginea omului, a eseistului de geniu și a matematicianului strălucit.

În micromonografia *Ion Barbu*, apărută în 1969 la Editura Tineretului, Dinu Pillat și-a extins rezultatele cercetărilor, structurând materialul în patru secțiuni: „Viața și ideația literară“, „Felul de a fi“, „Evoluția poeziei“ și „Ecoul în critică“, urmate de o bibliografie a operei și a referințelor critice despre creația artistului.

După publicarea acestei prime ediții a monografiei, Dinu Pillat a continuat să se ocupe de opera lui Ion Barbu: a prefăcut ediția bilingvă *Joc secund / Jeu second*, în traducerea Yvonnei Stratt (Ed. Eminescu, 1973), și l-a inclus pe poet printre cei

---

1. Ion Barbu, *Joc secund*, Ed. Cultura Națională, București, 1930.

noastră reprezentanți de frunte ai liricii noastre – cu o prezentare biobibliografică și cu 19 poeme însoțite de „Mărturisirile despre poezie“ ale artistului, precum și de un grupaj de referințe critice aparținând lui E. Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, Tudor Vianu, G. Călinescu și Al. Paleologu – în antologia *O constelație a poeziei române moderne* (Ed. Cartea Românească, 1974).

Între 1970 și 1974, Dinu Pillat și-a reluat, cu o fervoare de detectiv, explorarea altor porțiuni, încă necunoscute, din existența excentricului său personaj. Bucurându-se atât de generozitatea doamnei Gerda Barbilian, soția poetului, care i-a îngăduit accesul la arhivele familiei, cât și de prietenia lui Ion Vianu, care i-a pus la dispoziție corespondența lui Ion Barbu cu tatăl său, Tudor Vianu, Dinu Pillat și-a îmbogățit consistent documentarea. O mostră a descoperirilor sale din acea perioadă este amplul articol „Din tinerețea de boem dionisiac a lui Ion Barbu“, publicat în revista *Luceafărul* din 19 februarie 1972. Alte informații revelatoare l-au îndemnat apoi să conceapă o a doua ediție a monografiei, călduros recomandată spre publicare Editurii Eminescu de către Ov.S. Crohmălniceanu în vara anului 1975.

Între 1969 și 1975 apăruseră deja trei antologii din poeziile lui Ion Barbu, îngrijite de Romulus Vulpescu (1970), de Dinu Flămând (1972) și de Marin Mincu (1975), ca și poemul de circumstanță *Bălcescu trăind* (1971)¹, precum și o serie de evocări, opinii, analize și comentarii asupra operei artistului-matematician (semnate, printre alții, de Andrei Roman, Eugen Simion, M. Nițescu, N.Ar. Acterian, Ion Pop, Viorica Nișcov, Marin Sorescu, Romulus Vulpescu, Ov.S. Crohmălniceanu, Marin Mincu, Laurențiu Ulici, Mihai C. Botez, Liviu Călin, N. Brădișteanu, M. Vaida, Gerda Barbilian), pe care Dinu Pillat le-a parcurs cu un interes crescând, simțind imperios nevoia să

---

1. Vezi „Bibliografia operei literare a lui Ion Barbu“, p. 187.

le semnaleze în studiul său și să extindă bibliografia referințelor critice.

Moartea autorului, survenită la 5 decembrie, a dus la suspendarea proiectului până în 1982, când ediția a II-a a cărții, îngrijită de soția sa, Cornelia Pillat (care, din discreție, nu a dorit să-i figureze numele în volum), a apărut la Editura Minerva. A doua ediție, al cărei text este reprodus în prezentul volum, era precedată de „Un cuvânt“ al autorului cu precizări privind revizuirile și adăugirile ulterioare. Acestea se refereau atât la structura cărții, cât și la aducerea bibliografiei Ion Barbu la zi (până în toamna anului 1975).

În noua ediție, Dinu Pillat a separat secțiunea inițială, intitulată „Viața și ideea literară“, în două capitole distincte („Viața“ și „Idea literară“), substanțial mai extinse, și a plasat „Idea literară“ după „Felul de a fi“. În două secțiuni („Felul de a fi“ și „Evoluția poeziei“), autorul a intervenit asupra unor formulări spre a le face mai concise și mai clare. Secțiunea finală, „Ecol în critică“, a fost completată cu prezentări succinte ale unor comentarii aparținând lui Șerban Cioculescu, Ov.S. Crohmăniceanu, Marin Mincu, M. Nițescu etc. privind opera lui Ion Barbu.

În prezenta ediție, a treia, am introdus și o Addenda incluzând câteva pagini de corespondență revelatoare: o scrisoare adresată de Ion Barbu în 1959 avocatului Filip Enescu, cu reacții ale poetului la opiniile lui Dinu Pillat despre opera sa (dactilograma se află în arhiva familiei Pillat din anul 1965), o scrisoare a criticului de artă și poetului Ștefan Nenițescu cu aprecieri referitoare la monografia lui Dinu Pillat și o scrisoare a părintelui Mihai Avramescu edificatoare și pentru versiunea în limba franceză pe care acesta o dă poemului „Oul dogmatic“.

Ca și precedentele ediții, cartea de față conține fotografii ale lui Ion Barbu cu familia și prietenii și portrete în desen ale poetului. Majoritatea fotografiilor au fost puse cu generozitate

la dispoziția noastră de domnul Sorin Popescu, din arhiva sa personală¹. Volumul cuprinde și câteva facsimile: o dedicație a lui Ion Barbu pentru Ion Pillat pe ediția princeps a *Jocului secund* și poezia „Timbru“, scrisă de mână pe pagina de gardă; o dedicație a lui Dinu Pillat pe ediția din 1969 a monografiei *Ion Barbu*, pentru Miron Niculescu (din arhiva Sorin Popescu); o scrisoare nedată trimisă de Dinu Pillat duhovnicului său, părintele Mihai Avramescu, și o dedicație pentru acesta pe monografie (din arhiva Marianeii Macri); un fragment din scrisoarea de răspuns a părintelui Mihai Avramescu; recomandarea lui Ov.S. Crohmălniceanu pentru publicarea ediției a doua.

Pe lângă notele de subsol ale lui Dinu Pillat, nemarcate prin *N.a.*, cititorul va găsi în volum notele mele de subsol marcate *N.ed.*; acestea sunt de natură explicativă, conținând fie clarificări, fie precizări bibliografice, fie traduceri. Omisiunile din textele citate de autor sunt marcate prin [...] sau, în cazul poemelor (când lipsesc versuri sau strofe întregi), printr-un șir de puncte. În câteva note de subsol sunt reproduse pasaje din cele două articole ale lui Dinu Pillat apărute în revistele menționate mai sus, pasaje care au fost omise de autor în ediția a doua a monografiei.

Volumul se încheie cu un dosar de referințe critice alcătuit de profesorul George Ardeleanu. Ca și în cazul citatelor autorului, în acest dosar au fost selectate fragmente esențiale din cronicile sau recenziile consacrate, de-a lungul timpului, edițiilor anterioare ale cărții de față.

Monica Pillat
Februarie 2014

---

1. Fotografii incluse de Dinu Pillat în ediția I precum și alte fotografii inedite din arhiva Sorin Popescu au fost reproduse într-o ediție omagială a monografiei (care a reprodus ediția princeps), publicată la Ed. Ars Docendi în 2011, cu sprijinul lui Ioan Crăciun.

Cuvânt la ediția a doua

Din 1964 înapoi, de când începe să fie reeditat, se constată că Ion Barbu are parte de o atenție preferențială. Trăim un moment literar Ion Barbu, care ține, paradoxal, de câțiva ani, fără a lăsa impresia de a fi pe cale să ia sfârșit. Într-o epocă de entuziasă redescoperire, când ne este dat a-l vedea pe Ion Barbu introdus în programa analitică de învățământ, ajuns unul din cele mai frecvente subiecte de exegeză în paginile presei literare și totodată zeul tutelar al atâtor tineri poeți de astăzi, difuzat până și într-o colecție de mase, ca „Biblioteca pentru toți“, credem că repunerea în circulație, într-o versiune revăzută și adăugită, a unei micromonografii strict informative, cu o tehnică de montaj documentar în prezentarea autorului, ca aceea publicată de noi în 1969, corespunde unei prime necesități de ordin istorico-literar.

Lucrarea de față își propune să fie o sinteză de date și observații indispensabile pentru o cunoaștere substanțială a vieții și operei lui Ion Barbu, o cât mai sigură și completă sursă de referințe în materie. Ne-am interzis de la sine luxul interpretărilor personale, al reconstituirilor subiective în spiritul criticii creatoare. Nu am încercat altceva decât să facem un dosar al cazului insolit al lui Ion Barbu, privind pe rând viața, felul de a fi al omului, ideea literară, evoluția poeziei, ecoul în critică. Spre deosebire de prima ediție, aceasta vine în plus cu o serie de mărturii inedite de o rară savoare anecdotică pe latura biografică, precum și cu unele accentuări și întregiri în valorificarea operei

și în punerea la punct a bibliografiei critice. Rațiunea utilitară a contribuției noastre constă în realizarea unei prime trepte pentru edificarea viitoare a monografiilor de amploare care se cuvin unui poet ca Ion Barbu.

D.P.

Septembrie 1975

Viata

Ion Barbu, pe numele de stare civilă Dan Barbilian, se naște în Câmpulungul Muscelului, la 19 martie 1895. Tatăl, Constantin Barbilian*, la care are să țină mai mult decât la oricine din familie și pe care are să îl știe de frică toată viața, a fost magistrat, ajungând în timp, pe treptele ierarhiei profesionale, până la funcția de prim-președinte de tribunal. În ceea ce privește fizicul, ca și unele gesturi, fiul revelă de tânăr o asemănare izbitoare cu tatăl său, de la care moștenește și temperamentul senzual. Bunicul dinspre tată, zidar-antreprenor bucureștean, cu ascendenți balcanici în sânge, se numea Ion Barbu. Făcând aluzie la el, în legătură cu pseudonimul pe care înțelege să îl ia ca scriitor, neavând „curajul de a amesteca pe geometru în poezie“, poetul mărturisește singur cândva: „Lui îi datoresc atmosfera balcanică din anumite poezii ale mele. I-am luat numele, deci eram dator să las ca glasul să se facă auzit.“¹

De fapt, pseudonimul literar înseamnă o revenire la inițialul nume de familie al tatălui, modificat în liceu din inițiativa abuzivă a unui profesor. „Când băiatul s-a înscris la Seminarul

---

* În volumul *Fascinantul Ion Barbu. Dan Barbilian* (colecția Inedit, Monitorul Oficial, București, 2007), Sorin Popescu a reproduș și a comentat IX scrisori (aflate în arhiva sa personală) ale lui Constantin Barbilian către Smaranda Șoiculescu din perioada logodnei, martie–mai 1894, pp. 9–21. (*N.ed.*)

1. I. Valerian, „De vorbă cu dl Ion Barbu“, în *Viața literară*, 5 februarie 1927.

Nifon, dirigintele clasei, profesor de latină, s-a văzut în fața mai multor elevi Barbu. Cum să-i deosebească? Își mângâia bărbia (în latinește *barbilia*) și spuse deodată copilului: «Am să te trec în catalog drept Constantin Barbilian.» Rămânând cu acest nume și în Facultatea de Drept, iar mai apoi în cariera de magistrat, viitorului tată nu i-a venit să își înscrie noul născut la Oficiul Stării Civile sub numele de familie Barbu, pe care nu i-l mai știa nimeni. Se pare că numele Dan Barbilian* nu a fost niciodată pe placul poetului, fiind considerat de acesta că „are ceva lăutăresc în sunet.”¹

Mama, Smaranda, născută Șoiculescu, fiica unui procuror din Câmpulungul Muscelului, se trăgea dintr-o familie burgheză cu o stare materială modestă. De la ea fiul urmează să moștenească lipsa de orientare practică în viață. În legătură cu bunica dinspre mamă (pomenită într-o invocare elocventă, în cuprinsul unei scrisori din tinerețe către Tudor Vianu: „Patruzeți și optistă stafidită, silabisind foiletoane în scaune cu adânci speteze, în fața unui «Lombrozo» îmbărburat, stârcit, dar înmărmurit! [...] Zinco Șoiculescu, himerică târgoveață** [...]. Mă recunosc armean și romantic, deci autentic nepot al dumitale”) trebuie menționat că poetul constată că ceea ce la aceasta se

---

* În articolul „Etapelile vieții și ale ideții lui Ion Barbu“ (I) (*Gazeta literară*, anul XIII, nr. 40 (727), joi, 6 octombrie 1966, p. 1), există un paragraf omis ulterior din monografie: „Cu alt prilej, răspunzând unor insinuări malițioase cu privire la originile familiei sale, [Ion Barbu] ține să precizeze într-un post-scriptum la o scrisoare deschisă: «Numele veritabil al familiei este Barbu; numele civil pe care-l port e numai latinizarea, prin școală, a acestuia. E un nume din aceeași grupă cu numele similare Pictorian, Pretorian... În judecarea etimologiilor de acest fel, radicalul, nu sufixul, e hotărâtor. În ceea ce mă privește, radicalul e <barbilia> – bărbie.»“ (*N.ed.*)

1. Gerda Barbilian, *Ion Barbu. Amintiri*, București, 1975, p. 9.

** În art. cit., „Etapelile vieții...“, găsim precizarea: „De la bunica dinspre mamă pare să vină la el gustul pentru povestire.“ (*N.ed.*)

întâmpla a fi „diletantism literar“ ajunge la el „mai ce[va]“, adică vocație pentru literatură¹.

Copil singur la părinți, crescut de-a lungul primilor ani în casa de la Câmpulung a bunicilor dinspre mamă, este răsfățatul familiei, mai ales al bătrânei Zinca Șoiculescu, care îl încântă cu darul de a spune povești fantastice. Băiatul are parte de o copilărie liniștită, fără nimic afară din comun în desfășurarea ei. Din relatările unui fost tovarăș de joacă, vecin de casă la Câmpulung, tovarăș care l-a admirat de mic, „pentru un ciudat geniu ce fâlfăia în el și pe care îl învăluia într-o spaimă de lume și ursuzenie proverbială“, aflăm că lăsa totul „pentru zmeul turcesc de hârtie albastră ce trebuia să se înalțe curând deasupra uliții, ori pentru scotocirea prin buzunare după arșice boite cu anilină sau ichiuri îngreunate de plumb“, că „îi plăcea mult să se dea în leagănul de sfori groase ce atârna veșnic din ramurile mălinului bătrân“, că umbla prin grădinile orașului în căutarea de „melci, pe care, odată găsiți, apropiindu-i de buze, îi descânta“².

Face clasele primare la Câmplung (Muscel), Dămieniști (Roman) și Stâlpeni (Muscel), iar cursul inferior al liceului la Pitești și Câmpulung*. Lipsa de continuitate a studiilor în cuprinsul unei aceleiași școli se leagă de „soarta de judecător nomad, fără cusururi ilustre“ a tatălui. Impresiile din anii copilăriei au să rămână întipărite pregnant în memoria afectivă a poetului, chiar dacă se întâmplă să nu deținem în scris decât o singură mărturie în acest sens, privind anume șederea

---

1. *Ibidem*.

2. Mihai Moșandrei, „Casa amintirilor“, în *Argeș*, iulie 1970.

* Sorin Popescu reproduce în cartea sa, *Fascinantul Ion Barbu...*, *ed. cit.*, atât fotografiile inedite ale scriitorului din copilărie, din clasele primare și din liceu, cât și facsimilul certificatului de absolvire a cursului inferior de liceu, precum și mediile obținute de elevul Dan Barbilian la toate obiectele de studiu, pp. 41–45. (*N.ed.*)

temporară la Dămieniști, prilej de prim contact cu Moldova, într-un loc care îl aducea pe tatăl său, ca judecător, din familiarul Câmpulung, undeva parcă mai departe pentru el decât Brazilia sau Alaska. „Valah prin origini și slăbiciuni folclorice, cunosc altfel decât prin Sadoveanu farmecul dulcii naturi moldovene. [...] Locurile care se vesteau aspre, de surghiun, se dovediră o foarte blândă țară. Giganți înfloriți în arnici, cu plete și umbre de nuc sub pălărie; boi înceți cu coarne zvelte și divergente, ca veritabilii căpriori ai văzduhului; jidovi împietriți în giubele, rumegând interminabile algoritmuri în seri, pe praguri, sub un cer de Golgota; armeni cafenii, armenice în doliu încărbunat, învârtind cărți de joc și răsucind țigări fără rușine; lume prea felurită, împrumutând de la oglinda unei tristeți comune singura ei unitate. Dar lunca de aur și pădurea eminesciană mă ajutau să uit lugubrul multor sindrofii armenesti. Râul mai ales, sticlos, egal, bogat, dar și insipid ca marele său cântăreț (*n.n.*, Alecsandri), Siretul leneș se confundă cu una din cele mai dragi vedenii. În fast minuscul de regină Mab, o văd biruind cursul pe nobila și viteaza cățea terrieră Miss – dragostea și mândria mea – dintre tulpănele și iazmele depărtărilor.“¹

Cursul superior al liceului este urmat de Ion Barbu la București, unde îl găsim stând în gazdă, adus la capătul fiecărei vacanțe de vară, de la Giurgiu, de tatăl său, care sfârșise prin a deține acolo, la epoca respectivă, funcția de prim-președinte la tribunal. Liceanul emancipat, ca și studentul de mai târziu, are să își schimbe gazdele cu o frecvență în măsură a ne aminti de cazul peregrinărilor eroului boem din „Balada chiriașului grăbit“ de G. Topîrceanu. (A locuit astfel, pe rând, în str. dr. Sergiu la m-me Argetoianu, în str. Sculpturei la m-me Lena Cristescu, în str. Italiană la m-me Helma, în str. Păunilor la moașa Smaranda Paplica, în str. Romană la m-me Mihăilescu, în str. Elena

---

1. „Sburătorul văzut de Ion Barbu“, în *Vremea*, 3 aprilie 1932.

Cuza la m-me Iancu Solomon, în str. Berzei la m-me Georgescu, în piața Türinger la m-me Șerbescu ș. a.m.d.¹⁾.

Elevul care, până la venirea în București, făcuse față foarte onorabil la toate materiile, începe să se dezmință la clasele a V-a și a VI-a la liceul Lazăr, dar mai ales în clasele a VII-a și a VIII-a la liceul Mihai Viteazul, când cunoaște chiar primejdia de a fi lăsat repetent. Bun nu rămâne până la urmă decât la matematică, pentru care denotă de timpuriu aptitudini excepționale. (Al. Rosetti, care s-a nimerit să fie coleg cu el în clasa a V-a, își amintește că, „atunci când ieșea la tablă, era în stare să dea două sau trei soluții la problema în fața căreia ceilalți stăteau muți”². Elev în clasa a VI-a, în vacanța de Paști din 1912 reușește primul ca participant la un concurs pe țară al *Gazetei matematice*, evidențiindu-se atât la problema de algebră, cât și mai ales la aceea de geometrie elementară, unde propune o soluție de rezolvare deosebit de ingenioasă, mai rapidă decât aceea întrevăzută de însuși profesorul Gh. Țițeica*, președintele juriului.)

Ion Barbu a avut norocul de a găsi în Ion Banciu profesorul care să îl înțeleagă și să îl îndrume cum trebuie la momentul potrivit. Recunoștința poetului pentru el este exprimată revelator într-o evocare pe care i-o face cu prilejul morții, în 1940. „A fost maestrul, omul care m-a format, de la care am învățat esențialul. Ceilalți profesori de matematici, inclusiv cei de la Universitate, nu m-au învățat, m-au informat. Banciu însă mi-a trecut simțul lui de rigoare, mi-a sădit afectul matematic, emoția în fața frumuseții unei teoreme și patima cercetării, fără de care nu poți fi matematician Dar Banciu a putut fi încă și mai mult pentru mine. În plină criză a pubertății, când eram

1. Al. Piru, „Călinesciană“, în *Gazeta literară*, 1 februarie 1968.

2. Al. Rosetti, „Barbiana (I)“, în *Luceafărul*, 9 septembrie 1967.

* În art. cit., „Etapetele vieții...“, Dinu Pillat precizează că Gh. Țițeica era „unul din inițiatorii concursului“. (N.ed.)

la doi pași de a mă pierde, gata să mă dau la fund, el a înțeles să-mi facă credit, pe temeiul interesului ce încă arătam pentru matematici, să mă dispute lui Bran, Englezului, Popei de religie, lui Brăilițeanu și lui Barbarosa și să mă treacă chiar fără corigență pe malul clasei a VII-a. Fără de asta stricăciunea mea s-ar fi consumat până la sfârșit. Aș fi căpătat un sentiment de declasare, o conștiință de repetent, din care nu m-aș mai fi ridicat. Banciu a fost omul providențial al adolescenței mele.“¹

Ieșit din raza de supraveghere a părinților, Ion Barbu ajunge în București să cunoască viața în înțelesul cel mai liber al cuvântului, dincolo de „anemicele precepte ale moralei de școlari“, în bună parte sub influența unui coleg de clasă de la liceul Lazăr, originar tot din Câmplungul Muscelului, un anume Mișu Vlădescu poreclit Tata Moșu, tip fascinant pentru el „prin toată știința lui precoce despre lume“. „Puterea de aservire a lui Mișu asupra mea – are să mărturisească poetul în relatarea târzie a unor amintiri din adolescență – a fost așa de mare, încât curând, prin clasa a VII-a chiar, m-am mutat la el în str. Pietății, cu toate că aveam gazda mea în oraș. Am devenit umbra lui. Îi arătam la matematică, el în schimb mă distra. Când avea bani – deci aproape mereu – mă lua cu el în oraș. Primul café-concert cu el l-am cercetat; el a fost inițiatorul meu în viața de cafenea. [...] Am fost și secretarul lui privat. Mie mi-a revenit onoarea redactării în clasa a V-a a vreo câteva scrisori către Jeni Metaxa Doro și Cristoforeanca semnate de el, dar în care flacăra și expresia erau ale mele, scrisori care împreună cu buchetul de flori și bacșișul mergeau de se îngropau în loja portarului de la Teatrul Lyric și rămâneau, firește, fără răspuns, spre indignarea lui Mișu, cel dintâi admirator al exercițiilor mele literare.“²

---

1. Ion Barbu, „Sub constelațiile numerelor“, în *Ramuri*, 15 aprilie 1965.

2. Ion Barbu, „Tata Moșu“, în *România literară*, 1 iulie 1971.

Cuprins

<i>Seducția plurivocității</i>	
prefață de George Ardeleanu	5
<i>Notă asupra ediției</i>	
de Monica Pillat	23
ION BARBU	
<i>Cuvânt la ediția a doua</i>	31
Viața	33
Felul de a fi	69
Ideația literară	87
Evoluția poeziei	111
Ecoul în critică	153
<i>Bibliografia operei literare a lui Ion Barbu</i>	187
<i>Addenda: Pagini de corespondență</i>	195
<i>Dosar de referințe critice</i>	
de George Ardeleanu	211